

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 29^{ΗΣ} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1948

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Τὸν Γραμματέα τῶν Πρακτικῶν κ. Σ. Κουγέαν ἀσθενοῦντα ἀναπληροῖ ὁ γραμματεὺς τῆς τάξεως τῶν Θετικῶν ἐπιστημῶν κ. Δημήτριος Λαμπαδάριος.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀνακοινοῦται τὸ ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου 1948 ἔγγραφον τοῦ Αὐλάρχου τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης, ὁ ὁποῖος καθ' ὑψηλὴν ἐπιταγὴν διαβιβάζει θερμὰ συγχαρητήρια Αὐτῆς διὰ τὴν δρᾶσιν τῆς Ἀκαδημίας καὶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας Αὐτῆς διὰ τὸ ἀπονεμηθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς 30 Δεκεμβρίου 1947 βραβεῖον εἰς τὴν «Φανέλλαν τοῦ Στρατιώτου».

ΑΘΛΟΘΕΣΙΑΙ

Γίνεται δεκτὴ ἡ προταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας ἀθλοθεσία δραχμῶν 500.000 διὰ τὴν βράβευσιν τοῦ καλυτέρου ποιήματος ὡς ὕμνον τοῦ δάσους καὶ ἀποφασίζεται ἡ προκήρυξις αὐτοῦ διὰ τὸ ποσὸν τῶν Δραχμῶν 440.000.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ κ. **Ι. Καλιτσουνάκης** παρουσιάζων τὰ «Κρητικὰ Χρονικά, 1947» λέγει τὰ ἑξῆς:

Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, τοῦ 1947, ἐκδίδεται ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης ὑπὸ τὸν τίτλον «Κρητικὰ Χρονικά» τετραμηνιαῖον ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν δαπάναις τοῦ ἐκεῖ φιλομούσου Κρητὸς Ἀνδρέου Γ. Καλοκαιρινοῦ· ἐξεδόθησαν ἤδη καὶ τὰ 3 τεύχη. Τὴν ἐπιτροπὴν τῆς συντάξεως ἀποτελοῦσιν ὁ ἐπίσκοπος Λάμπης καὶ Σφακίων Εὐμένιος Φανουράκης, ὁ ἔφορος τοῦ ἐκεῖ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Νικόλαος Πλάτων, οἱ φιλόλογοι Μ. Παρλαμᾶς καὶ Β. Λαούρδας καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Τουρκικοῦ

ἀρχείου Ἡρακλείου Νικόλαος Σταυρινίδης. Ὁ κ. Νικόλαος Πλάτων, ὁ ἀξιολόγος ἐν Κρήτῃ ἀρχαιολόγος, φαίνεται ὅτι ἔχει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς φροντίδος τοῦ Κρητικοῦ τούτου περιοδικοῦ. Ὡς σκοπὸς τοῦ Περιοδικοῦ ὀρίζεται ἡ ἀπὸ τῶν στηλῶν του δημοσιεύσις τοῦ « ὀσημέραι φθειρομένου ἀρχεῖακοῦ ὑλικοῦ, ἡ ζῶσα ἱστορικὴ παράδοσις, τὰ λαογραφικὰ καὶ γλωσσικὰ στοιχεῖα, ἅτινα θὰ συνέβαλλον εἰς τὴν διερεῦνησιν τῶν ἱστορικῶν προβλημάτων, καὶ γενικῶς πᾶσα μελέτη πληροῦσα τοὺς ὄρους ἐπιστημονικῆς ἐργασίας ». Ἔχει λοιπὸν ὁ σκοπὸς οὗτος εὐρύτητα διατυπωθῆ Τὸ περιοδικὸν αὐτὸ διαδέχεται, οὕτως εἰπεῖν, τὰ προϋπάρξαντα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν Κρήτῃ περιοδικά, δηλ. τὴν « Χριστιανικὴν Κρήτην », τὴν ὁποίαν ἐξέδιδε (1912/13) ἡ Μητροπολις Κρήτης ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀειμνήστου Στεφάνου Ξανθοῦδιδου, καὶ τὸν « Μύσωνα », ὃν ἰδίαις δαπάναις ἐξέδιδεν ἐπὶ σειρὰν ἔτων ἀπὸ τοῦ 1932 καὶ ἐξῆς ὁ ἀείμνηστος ἰατρός καὶ Γερουσιαστὴς Μιχαὴλ Καταπότης, ἀποθανὼν τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Κρήτῃ καὶ τοῦ ὁποίου θερμὴν νεκρολογίαν δημοσιεύει ὁ ἡμέτερος Γεώργιος Σπυριδάκης εἰς τὸ τρίτον τεῦχος τῶν « Κρητικῶν Χρονικῶν », καὶ ἄλλα. Εἶναι ἀξιοθρήνητον ὅτι ἀνεκόπη ἔνεκα τοῦ πολέμου ἡ ἐκδοσις τῆς « Ἐπετηρίδος τῆς Ἐταιρείας τῶν Κρητικῶν Σπουδῶν », τὴν ὁποίαν ἐντολῇ τῆς Ἐταιρείας διηύθυνα μαζί μὲ τριμελῆ ἀκόμη συντακτικὴν ἐπιτροπείαν, ἀπὸ τοῦ 1938 καὶ ἐντεῦθεν. Οἱ τρεῖς ὀγκώδεις τόμοι τῆς, καὶ ὁ κατὰ τὸ 1941 δημοσιευθεὶς τέταρτος τόμος ἀσθενικὸς καὶ οἰονεὶ καὶ αὐτὸς λιμώτων, παρέχουσιν ἀπόδειξιν τί ὑλικὸν ὑπάρχει καὶ πόση ἐργασία πρέπει ἀκόμη νὰ γίνῃ διὰ τὴν μελέτην τῆς Μεγαλονήσου. Τοῦτο βλέπει κανεὶς καὶ ἀπὸ τὸν πρῶτον τόμον τοῦ περιοδικοῦ, τὸν ὁποῖον παρουσιάζω, τῶν « Κρητικῶν Χρονικῶν ». Δημοσιεύονται ἐκεῖ μετὰ τὴν πρῶτην μικρὰν ἰδικὴν μου μελέτην περὶ τοῦ « Κρησίου Πελάγους », πολλὰ ἄλλα ἀξιόλογοι μελέται, τοῦ ἐπισκόπου Λάμπης Εὐμενίου Φανουράκη, τοῦ καθηγητοῦ Σπ. Μαρινάτου, τοῦ Νικολ. Πλάτωνος, τοῦ Ν. Τωμαδάκη, τοῦ Μ. Χατζηδάκη, Μ. Μανούσακα, Στέργ. Σπανάκη, Ν. Σταυρινίδου, τοῦ Μ. Παρλαμᾶ, Β. Λαούρδα καὶ ἄλλων. Δημοσιεύονται ἐπίσης καὶ νεκρολογίαι, ὅπως π. χ. ἡ νεκρολογία τοῦ Σερῶ Ἀρθούρου Evans, ἡ μνημονευθεῖσα τοῦ Μ. Καταπότη καὶ ἄλλαι ἐπίσης δημοσιεύονται βιβλιοκρισίαι καὶ χρονικά.

Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἡ συνέχισις τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀξιολόγου τούτου περιοδικοῦ, συνέχισις ὅχι μόνον ὑπὸ τῶν πάντοτε προθυμοτάτων πρὸς τοῦτο συντακτῶν καὶ συνεργατῶν, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ φιλομούσου Μαικήνα, ὅστις ἐξ ἰδίων καταβάλλει τὰς οὐχὶ μικρὰς δαπάνας τῆς ἐκδόσεως—νομίζω ἐγκατέστησε καὶ ἰδιαιτέρον πρὸς τοῦτο τυπογραφεῖον ἐν Ἡρακλείῳ— τοσοῦτο δὲ μᾶλλον γίνεται ζωηροτέρα ἡ εὐχὴ αὕτη καθ' ὅσον ἡ πατρίς, ἡ δεινοπαθοῦσα ἐκ τῆς ἀλληλοκτονίας τῶν Ἑλλήνων πατρίς, ἐκάλεσεν, ὡς μανθάνω, καὶ αὐτὸν ὑπὸ τὰ ὅπλα πρὸς ὑπεράσπισίν της, πρῶγμα τὸ

ὅποιον θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρει εἰς τὸν φιλόμουσον ἄνδρα οἰκονομικὸν κλονισμόν, ὅστις θὰ εἶχεν ἕως ἀπήχησιν καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο.

Ἄλλὰ ἄς εὐχηθῶμεν νὰ μὴ συμβῆ τοῦτο.

Ὁ κ. Β. Κριμπᾶς παρουσιάζει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Χρ. Βασιλειάδου: Στοιχεῖα Γεωργικῆς χημείας — Λιπασματολογίας, Ἀθῆναι 1947, καὶ προσθέτει:

Ἡ ἔλλειψις συγγράμματος Γεωργικῆς Χημείας - Λιπασματολογίας ὠδήγησαν τὸν συγγραφέα εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ παρόντος βιβλίου, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τοῦτο θέλει συμβάλει εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ ἀνασυγκρότησιν τῆς γεωργικῆς μας παραγωγῆς καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν μελέτην καὶ περαιτέρω ἔρευναν τῶν γεωρολιπασματολογικῶν προβλημάτων τῆς Πατρίδος μας.

Εἰς τὴν παροῦσαν συγγραφήν οὗτος προσεπάθησε νὰ περιλάβῃ, ὄχι μόνον τὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὸ πεδῖον τῆς Γεωργικῆς Χημείας καὶ Λιπασματολογίας, ἀλλὰ καὶ τὰ συμπεράσματα τῆς 16ετοῦς ἐργασίας καὶ πείρας του, κυρίως εἰς τὰ ζητήματα τῆς λιπάνσεως εἰς τὸ παρ' ἡμῖν ἔδαφολογικὸν ἐργαστήριον τοῦ Υ. Γ.

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον οὗτος ἀσχολεῖται μὲ τὴν γένεσιν τοῦ ἐδάφους, τὰς φυσικοχημικὰς καὶ βιολογικὰς αὐτοῦ ιδιότητας ὡς καὶ τοὺς ἔδαφικοὺς τύπους. Ἰδιαιτέραν σημασίαν δίδει εἰς τὰς φυσικοχημικὰς καὶ βιολογικὰς ιδιότητας τοῦ ἐδάφους, αἱ ὁποῖαι πάλιν ὀρίζονται ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν αὐτοῦ μᾶζαν, ἥτοι τὰ κολλοειδῆ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ τὰ σύμπλοκα κολλοειδῆ, ὀργανικὰ καὶ ἀνόργανα. Διότι μόνον, ὅταν γνωρίζωμεν τὴν χημείαν τοῦ ἐδάφους ἢ ὅπως λέγωμεν τὴν φυσιολογίαν αὐτοῦ, θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν, ὅπως ἐν δεδομένη στιγμῇ, ἐπέμβωμεν καὶ βελτιώσωμεν αὐτὸ ἀποτελεσματικῶς.

Τὸ ἔδαφος εἶναι ὁ τόπος στηρίξεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν φυτικῶν ὄντων καὶ ἡ πηγὴ ἢ παρέχουσα εἰς τὸ φυτόν σχεδὸν ὅλα τὰ θρεπτικὰ συστατικά. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἐν σύμπλοκον ἐνεργὸν κολλοειδῆς σύστημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου λαμβάνουσι χώραν πολύπλοκοι χημικαὶ καὶ βιολογικαὶ ἀντιδράσεις. Ὁ Kellog πολὺ ἐπιτυχῶς λέγει « no soil without life no life without soil ». Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀπέβαλε τὴν θεωρητικὴν του σημασίαν μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὑδροπονικῆς ἢ τῆς ἀνεδάφου καλλιέργειας.

Τὸ δεῦτερον κεφάλαιον περιλαμβάνει τὸ φυτόν καὶ τοὺς συντελεστὰς ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Κυρίως ἀσχολεῖται ὁ συγγραφεὺς μὲ τὴν σημασίαν τῶν ἀνοργάνων θρεπτικῶν συστατικῶν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐδοκίμησιν τοῦ φυτικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἐκτενῶς περιγράφει τὰ στοιχεῖα εἰς ἕχρη: (βόριον, χαλκὸν καὶ μαγγάνιον), τὰ

όποια, ὡς ἐδείχθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, παίζουν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὰς φυσιολογικὰς λειτουργίας ἐντὸς τοῦ κυττάρου καὶ δύνανται νὰ προλάβουν ἢ θεραπεύσουν ὠρισμένας ἀσθενείας.

Τὸ τρίτον κεφάλαιον περιλαμβάνει τὰ φυσικὰ καὶ τεχνητὰ λιπάσματα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται λεπτομερῶς καὶ μὲ τὴν καλὴν παρασκευὴν καὶ διατήρησιν τῆς κόπρου τοῦ σταύλου, ὡς ἐπίσης καὶ μὲ τὴν παρασκευὴν τεχνητῆς κόπρου ἐξ ἀχύρου. Ἡ μετατροπὴ τοῦ ἀχύρου εἰς κόπρον, ἐργασία τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὰς περιοχὰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι στεροῦνται μὲν κτηνοτροφίας, ἀλλ' ἔχουν μεγάλας ἐκτάσεις σιτηρῶν, ἐπομένως καὶ μεγάλας ποσότητος ἀχύρου. Δίδει ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν παρασκευὴν καὶ χρησιμοποίησιν τῶν φυσικῶν λιπασμάτων, διότι ταῦτα ὄχι μόνον πλουτίζουν τὸ ἔδαφος μὲ θρεπτικὰ συστατικά, ἀλλὰ βελτιώνουν κυρίως τὰς φυσικοχημικὰς καὶ βιολογικὰς ιδιότητες αὐτοῦ, μεγίστης σημασίας διὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔδαφη, τὰ ὁποῖα κατὰ κανόνα στεροῦνται ὀργανικῆς οὐσίας καὶ ἐπομένως δεικνύουν οὐχὶ καλὰς ιδιότητας.

Εἰς τὸ τέταρτον κεφάλαιον ἀσχολεῖται μὲ τὰς μεθόδους διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν λιπαντικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔδαφους, ὡς ἐπίσης καὶ μὲ τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς λιπάνσεως. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων περιγράφει τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐφαρμοζομένην *τοπικὴν λίπανσιν*, μεγίστης σημασίας διὰ τὰς ξηρὰς καὶ ἡμιξηροὺς περιοχὰς.

Τὸ πέμπτον κεφάλαιον περιλαμβάνει τὴν λίπανσιν τῶν διαφόρων καλλιεργειῶν. Τὰ προστιθέμενα ποσὰ τῶν τεχνητῶν λιπασμάτων ὑπελογίσθησαν γενικῶς ἐπὶ τῆ βάσει τῆς περιεκτικότητος εἰς θρεπτικὰ συστατικά τῶν ἑλληνικῶν ἔδαφῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι πτωχὰ εἰς ἄζωτον καὶ ἀφομοιώσιμον φωσφορικὸν ὀξὺν καὶ σχετικῶς πλούσια εἰς κάλι.

Εἰς τὸ ἕκτον καὶ ἑβδομον κεφάλαιον ἀσχολεῖται μὲ τὴν δειγματοληψίαν τοῦ ἔδαφους, ὡς καὶ μὲ τὴν ἐγκατάστασιν πειραματικῶν ἀγρῶν λιπάνσεως.

Τέλος τὸ ὄγδοον κεφάλαιον περιλαμβάνει τὴν ὑποτύπωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς βιομηχανικῆς ἐξετάσεως τοῦ ἔδαφους, ὡς καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ γεωργολιπασματολογικοῦ χάρτου, συμπληρωθέντος ὑπ' αὐτοῦ. Διὰ πρώτην φορὰν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν, πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ σύνταξις τοῦ λιπασματολογικοῦ χάρτου ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐξετάσεως τοῦ ἔδαφους. Ὁ συγγραφεὺς φρονεῖ ὅτι τοῦτο θέλει συμβάλει τὰ μέγιστα εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς γεωργικῆς μας παραγωγῆς, καθ' ὅσον συντασσομένου τοῦ γεωργολιπασματολογικοῦ χάρτου τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς χώρας μας θὰ εἶναι εἰς θέσιν ἐκάστη Γεωργικὴ περιφέρεια νὰ δίδῃ εἰς τοὺς ἀγρότας ἀκριβεῖς ὁδηγίας διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἔδαφους ἀπὸ γεωργολιπασματολογικῆς πλευρᾶς.

Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐφείσθη δαπανῶν διὰ νὰ προβῆ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου τούτου. Εἰς ἀνατύπωσιν, ἣν εὐχόμεθα προσεχῆ, θὰ ἦτο ἐνδεδειγμένον νὰ γίνουν διορθώσεις τινὲς εἰς τὸ λεκτικὸν (ὅσον ἀφορᾷ εἰς τινὰς ὀνόμαστικὰς ἀπολύτους), νὰ συμπληρωθῶσιν αἱ μέθοδοι προσδιορισμοῦ τῶν λιπαντικῶν ἀναγκῶν διὰ τῆς μεθόδου τῆς φυλλοδιαγνωστικῆς, τῆς ἐπινοηθείσης ὑπὸ τῶν Lagatu καὶ Maume, καὶ σήμερον ἀναγνωρισθείσης διεθνῶς, ἣτις παρουσιάζει τὸ πλεονέκτημα τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ἀναγκῶν τοῦ φυτοῦ δι' ἐκάστην περίοδον τοῦ βιολογικοῦ του κύκλου.

Ἐπίσης εὐρίσκομεν ὅτι οἱ καθορισθέντες τύποι λιπασμάτων διὰ τινὰς καλλιεργείας θὰ ἔδει νὰ περιλαμβάνουν περισσοτέρας μονάδας ἄζωτου, διὰ τὰς ἐν Ἑλλάδι καλλιεργείας. Π. χ. εἰς τὴν ἄμπελον καὶ τὰς δενδρώδεις καλλιεργείας.

Γενικῶς, τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως ἀποτελεῖ ἀξιόπαινον προσπάθειαν καὶ συνιστᾶται ὑφ' ἡμῶν θερμῶς εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν Γεωπονίαν καὶ τὴν Ἐδαφολογίαν.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΝΙΚΟΥ ΒΕΗ.— *Νέαι ἔρευναι περὶ τοῦ Κάλβου καὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ*¹.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΠΡΟΣΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑ.— *Αἱ περὶ τὸ ἀντίγονον Vi ἔρευναι καὶ ἡ παρασκευὴ ἀντιτυφικῶν ἐμβολίων, ὑπὸ Ἐμμ. Μανουσάκη καὶ Φ. Μπρεδάκη*.*

Βάσει παλαιότερων ἐργασιῶν τοῦ ἐνὸς ἐξ ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἀντιτυφικῶν ἐμβολίων εἶχε προταθῆ νὰ χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα στελέχη, ἐκ τῶν ἐνδημούντων παρ' ἡμῶν².

Τὸ 1934 διεπίστωσα ὅτι ὁ βράκιλλος τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἀποτελεῖ ἀληθὲς ἀντιγονικὸν μωσαϊκὸν ἐν τῷ ὁποίῳ διεκρίνετο στέλεχος τι ἱκανὸν νὰ προκαλῆ μόνον αὐτὸ ἀντισώματα ἔναντι ὅλων τῶν τυφικῶν βακίλλων³.

¹ Θὰ δημοσιευθῆ εἰς τὴν σειρὰν τῶν Πραγματειῶν τῆς Α. Α.

* EMM. MANOUSSAKIS ET F. BREDAKIS, *Sur les recherches autour de l'antigène Vi du bacille typhique et la preparation des vaccins antityphiques.*

² Ε. ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ, ἐν Πρακτ. Ἱατρ. Ἐταιρ. Ἀθηνῶν, 14 Φεβρ. 1931, καὶ ἐν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν Συνεδρία τῆς 30 Μαΐου 1945.

³ Ε. ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ, Ἱατρ. Ἀθῆναι ἔτ. 1935, ἀρ. 62 καὶ 65.